Päijät-Hämeen lintutieteellinen
yhdistys ry. c/o Tapani
Saimovaara
Päijänteentie 12 A 1
17200
Vääksy
phly@phly.fi
www.phly.fi

Orimattilan kaupunki, Elinvoimalautakunta

Asia: Muistutus Rautamäentien asemakaavaluonnoksesta A217

Päijät-Hämeen lintutieteellinen yhdistys (PHLY) on BirdLife Suomen alueellinen jäsenyhdistys Päijät-Hämeessä. Yhdistyksen tarkoituksena on edistää lintuharrastusta ja -tutkimusta, luonnon- ja ympäristösuojelua sekä kestävää kehitystä.

PHLY on tutustunut nähtävillä olevaan Rautamäentien asemakaavaluonnokseen (A217). Yhdistys lausuu siitä seuraavaa.

Kaavoitusprosessi

PHLY pyytää, että kaavoittaja lisää yhdistyksen kaavan osallisten listaan ja lähettää tiedon kaavan etenemisestä yhdistyksen sähköpostiosoitteeseen ja/tai postiosoitteeseen kunnan käytännön mukaisesti. Yhdistys pyytää myös kaavaan liittyviä selvityksiä itselleen, heti kun ne valmistuvat.

Yleistä

Rautamäentien asemakaavaa valmistellaan datakeskusta varten. Kaava-alue sijaitsee aurinkovoimala-alueen mahdollistavan Pennalan-Virenojan osayleiskaava-alueen vieressä. Rautamäen asemakaavaa varten on tehty luontoselvitys. Pesimälinnustoa on selvitetty vakiintuneilla menetelmillä ja riittävän tarkasti, mutta vain kaava-alueelta (ei kaavan vaikutusalueelta). Alueelta löydettiin kuuden uhanalaisen lintulajin reviirejä. Euroopan yhteisön tärkeinä pitämiä lintudirektiivin liitteen I lajeja alueella havaittiin niin ikään kuusi.

Linnustollisesti tärkein kohde sijaitsee kaava-alueen keskiosassa, jonka kautta johtaa metsäinen yhteys Porvoonjoen varrelle. Karttatulkinnan perusteella metsäyhteys toimii eläimille tärkeänä ekologisena yhteytenä jokivarren ja Pennalan metsäalueiden välillä. Yhteys näkyy myös kaavaselostuksen viheralueverkostoa esittävässä kuvassa. Toinen ekologinen yhteys noudattaa asemakaava-alueen keskiosan metsäselännettä.

Linnusto- ja luontoselvitykset

Alueidenkäyttölain mukaan kaavan tulee perustua kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin. Kaavan vaikutuksia selvitettäessä otetaan huomioon sen tehtävä ja tarkoitus.

Kaavalla on tarkoitus mahdollistaa huomattavan intensiivistä teollista rakentamista, joka käytännössä hävittää lähes kaiken lajiston.

PHLY on tyytyväinen, että alueelta on tehty pesimälinnustoselvitys. Valitettavasti selvitys ei ole kuitenkaan kattanut koko kaava-aluetta, vaan kaava-alueen luoteisosan peltoa on jäänyt selvittämättä. Lisäksi tämän tyyppisissä suunnitelmissa, kaavalla on merkittäviä vaikutuksia myös kaava-alueen ulkopuolelle.

Kaavaselostuksen mukaan keväällä 2025 tehdyssä täydentävässä linnustoselvityksessä alueelta sen läheltä löydettiin muitakin huomionarvoisia lajeja. Tästä ei ole kuitenkaan raporttia kaava-aineistossa, johon osalliset voisivat tutustua.

Kaavaselostuksessa myös spekuloidaan, että ”*Porvoonjokea ympäröivät peltoalueet ovat todennäköisesti hyviä levähdys- paikkoja muuttolinnustolle myös Haikulan ja Näkkimistön MAALI-alueiden ulkopuolella. Näille alueille kohdistuu toiminnan aikana korkeintaan 40–45 dB melua. Vaikutus arvioidaan vähäiseksi eikä todennäköisesti muodostu minkään muuttavan linnun populaation kannalta merkittäväksi. Kaava-aluetta ympäröivät pellot säilyvät todennäköisesti muuttolinnuston levähdyspaikkana kaavan toteutumisesta huolimatta.* ”

PHLY totetaa, että kaava-alueen tai sen vaikutusalueen muutonaikaisia levähdyspaikkoja tai lajistoa ei ole selvitetty.

Alueelta on laadittu vuonna 2013 luontoselvitys, jota ei ole huomioitu kaavahankkeessa (PÄIJÄT-HÄMEEN MAAKUNTAKAAVAN MUUTOSPAINEALUEIDEN LUONTOSELVITYS 2013).

Kyseissä selvityksessä alueelta on löydetty muun muassa alueellisesti uhanalaista huhtakurjenpolvea ja mäkilustetta, joka on erään uhanalaisen luteen pääravintokasvi.

Luontoselvitykset ovat myös puutteellisia potentiaalisesti uhanalaisen lajiston osalta. Työssä tulisi vähintään tehdä päätelmät niiden inventointitarpeesta. Tällaisia ryhmiä voivat olla esimerkiksi sammalet, käävät ja jäkälät.

Lisäksi yksi merkittävimmistä puutteista luontoselvityksissä on, että alueen lepakkolajistoa ei ole kartoitettu. Lepakot tulee kartoittaa. Pelkkä alueelta tehty esiselvitys ei ole alueidenkäyttölain tarkoittama riittävä selvitys.

Alueelta tehdyssä luontoselvityksessä suositellaan ekologisen yhteyksien osalta seuraavaa: ”*Suosittelemme tutkimaan yhteyksien nykytilaa tarkemmin, sillä niillä liikkuvista lajeista ei ole tietoa. Kohteissa mahdollisesti tapahtuvaa eläinten liikkumista voidaan havainnoida lumijäljistä, kameroilla ja passiivisilla lepakkodetektoreilla. Yhteyden määrittelyn jälkeen on suositeltavaa arvioida sen vaikutus mahdollisella yhteydellä olevien luontotyyppikuvioiden arvotukseen. Maakunnallinen yhteys alueen ulkopuolella vaikuttaa olevan katkonainen (pellot,*

asutus), mutta paikallinen yhteys on vielä toistaiseksi metsäinen, joka puoltaisi sen statuksen nostamista tai liittämistä osaksi maakunnallista yhteyttä."

Kaavaselostuksessa ei ole kunnollista vaikutusten arviointia kaavan vaikutuksista ekologiseen yhteyteen. Tämä tarkastelu on välttämätöntä liittää kaavaselostukseen. Tarkastelemalla toista kaavaluonnoksen karttaa (Pennalan teollisuusalueen) ja itse Rautamäentienkaavaa, voidaan tulkita, että nämä kaavat yhdessä katkaisevat metsäisen ekologisen yhteyden. Yhteyden, jonka nykymerkitystä ei ole luontoselvityksen suosituksista huolimatta selvitetty sitä käyttävän lajiston osalta, eikä sen osalta onko se nykyisin jopa maakunnallinen yhteys, koska Pennalan kohdalla oleva aiemmin tunnistettu maakunnallinen yhteys on luontoselvityksen arvion mukaan katkonainen ja sijaitsee osin pelloilla, jolloin metsälajit eivät voi sitä hyödyntää.

Huomiot

Kaavaehdotuksen suurimpana puutteena on se, että lähes koko 100 hehtaarin laajuinen asemakaava-alue on osoitettu teollisuustoimintojen korttelialueiksi. Linnustoselvityksen ja muun luontoselvityksen sisältöä esitellään kaavaselostuksessa, mutta sitä ei ole kaavasuunnittelussa otettu huomioon. Ratkaisua ei ole kaavaselostuksessa perusteltu muutoin kuin toteamalla että alue on ollut talouskäytössä, eikä sillä ole muusta maaseutuympäristöstä poikkeavia säilyttämisen arvoisia luontoarvoja.

Huomattavasti merkittävämpänä ja luonnonoloihin enemmän vaikuttavana asiana PHLY pitää sitä, että Rautamäentien asemakaava-alue rajautuu suoraan eteläpuolella olevaan Pennala-Virenojan osayleiskaava-alueeseen. Kaavoituksen tavoitteena on mahdollistaa aurinkovoimalan rakentaminen noin 270 hehtaarin suuruiselle alueelle. Yhdessä nämä kaksi kaava-aluetta muodostavat miltei 400 hehtaarin laajuisen alueen, joka muuttuisi tiiviisti rakennetuksi teollisuustoimintojen alueeksi. Pieni osa aurinkovoimala-alueesta sijoittuu lisäksi maakunnallisesti tärkeälle lintualueelle, ns. MAALI-alueelle (https://phly.fi/toiminta/julkaisut/paijat-hameen-lintupaikkaopas).

Lisäksi Valorem Oy suunnittelee noin 64 hehtaarin aurinkovoimala-aluetta näiden kaava-alueiden pohjoispuolelle.

Kaavan luontovaikutusten arviointi

Kaavaluonnoksesta ja sen liiteaineistoista puuttuu AKL:n 9§ edellyttämä ja tasoinen luontovaikutusten arviointi. Nykyisellään tämä osuus on vaillinainen ja osittain jopa harhaanjohtava. Lain tarkoittaman vaikutusten arvioinnin tulee perustua riittäviin selvityksiin (ks. kappale luontoselvitykset) ja olla niin seikkaperäinen, että ekologiaan perehtymätön henkilökin pystyy tekemään sen perusteella johtopäätöksiä kaavaluonnoksen vaikutuksista eri lajeihin ja luontoarvoihin.

Esimerkiksi lintulajien osalta vaikutusten arviointi tulisi olla lajikohtaista (vähintään uhanalaisten lajien ja muiden maankäytönsuunnittelun kannalta oleellisten lajien osalta), siinä tulisi esittää lajin uhanalaisuus- ja muut luokitukset, kaavaluonnoksen välittömät ja välilliset vaikutukset kyseiseen lajiin hyödyntäen sekä kvantitatiivisia (numeerisia) että kvalitatiivisia (laadullisia) arviointimenetelmiä.

Rautamäen kaavaselostuksessa kirjoitetaan, että, "*Selvityksessä määritetty linnustollisesti arvokas alue on nykyisellään ihmisen muokkaamaa, maa- ja*

metsätalouskäytössä olevaa aluetta, jollaista säilyy runsaasti kaava-alueen välittömässä läheisyydessä. Kaava-alueen mittakaavassa linnustollisesti merkitykseltään korostunutta aluetta ei pidetä paikallisesti poikkeuksellisen merkittävänä, sillä alue on elinympäristötyypiltään paikallisella tasolla yleinen."

PHLY totetaa, että sillä onko jokin tärkeä lintualue ihmisen muokkaamaa vai ei, ei ole merkitystä mikäli kohde on arvokas. Linnut ovat nimenomaan keskittyneet ko peltoalueelle tietystä syystä. Selostuksessa otetaan kantaa lähialueisiin viitaten, mutta unohdetaan se, että tässä asiassa käsitellään vain ja ainoastaan Rautamäentien kaavaa, jolla ei voida vaikuttaa "säilyttävästi" alueen ulkopuolisiin peltoihin.

Mikäli tällaista ajatusta edes ajatellaan, tulee se perustua faktoihin ja tietoihin lähialueen linnustosta ja siitä, että lähialueella sijaitsee vastaavaa peltoa, joka ominaisuuksiensa puolesta on soveltuvaa kaikille tärkeällä lintualueella esiintyville lajeille. Onko tosiassa vastaavia peltoja?

Lisäksi kaavaselostuksessa on hyvin usein toistuva harha, että tietyn alueen linnut voisivat vain siirtyä uudelle alueelle. Lintujen ja lajiston populaatiodynamiikka ei toimi näin. Linnut asuttavat ensin parhaat elinympäristöt, ja edelleen niin paljon elinypäristöjä kuin on mahdollista. Ei ole siis olemassa mitää tyhjiöitä joihin useat uhanalaiset lintulajien parit voisivat siirtyä. PHLY pyytää poistamaan tämän virheellisen kohdan kaavaselostuksesta tai osoittamaan lähialueiden vastaavat kohteet ja sen, että ne säilyvät.

Vaatimukset

Suunnitteilla oleva datakeskus ja sen vieressä oleva aurinkovoimala-alueet muodostavat toisiinsa kytkeytyvän kokonaisuuden, jota olisi pitänyt tarkastella samassa osayleiskaavassa. Vaarana on että kokonaisvaikutukset eivät ole selvillä osallisille, eikä kaavan laatijoille ja viranomaisille.

Teollisen mittakaavan aurinkovoimala-alueet eivät automaattisesti edellytä ympäristövaikutusten arviointimenettelyä. Datakeskusten osalta arviointimenettely on vaihdellut, sillä datakeskuksista ei säädetä YVA-laissa. Selvästi pienemmistä datakeskuksista kuin Rautamäelle suunniteltu on kuitenkin tehty ympäristövaikutusten arviointeja.
YVA-menettelyssä luontoon kohdistuvat vaikutukset voidaan arvioida luotettavammin ja kaavaratkaisut tehdä luonnonympäristöä säästävällä tavalla.

1) PHLY vaatii, että Rautamäentien datakeskuksesta ja Pennalan-Virenojan sekä Valoremin aurinkovoimalahankkeista laaditaan yhteinen ympäristövaikutusten arviointi (YVA).

2) Alueelta tunnistettu ja rajattu tärkeä pesimälinnustoalue tulee merkitä kaavaan sopivalla ko alueen säilyttävällä kaavamerkinnällä.

3) Alueen toinen itä-länsisuuntainen ekologinen yhteys tulisi tunnistaa ja huomioida kaavassa. Lisäksi tulee selvittää jo tunnistetun yhteyden maakunnallinen merkitys sekä sitä käyttävä lajisto.

4) Tehtyjä luontoselvityksiä täydennetään linnuston, MAALI-alueen ja ekologisten yhteyksien ja muunkin lajiston osalta.

Kaavaselostuksessa mainittu täydentävä pesimälinnustoselvitys on lisättävä kaava-aineistoon mukaan, jotta osalliset voivat tutustua siihen ja ottaa kantaa.

Pesimälinnustoselvityksen tulee kattaa koko kaava-alue ja myös kaava-alueen vaikutusalue. Pesimälinnustoselvitystä tulee täydentää tältä osin.

Alueen ja sen vaikutusalueen muutonaikainen lintulajisto on selvitettävä.

Mainitut valkolehdokki- ja lepakkoselvitykset on lisättävä kaava-aineistoon.

Alueelta tulee selvittää alueellisesti uhanalaisen huhtakurjenpolven ja mäkilusteella elävän uhanalaisen luteen esiintyminen.

4) Koska kaavaluonnoksen aineistoissa on näin paljon ja useita puutteita jopa jo tehdyiksi väitetyiden selvitysten osalta (nähtävillä olo), pitää PHLY selvänä, että niiden vuoksi kaavaluonnos tulee muuttumaan ja tulee myös laittaa uudelleen nähtäville.

Muuta

PHLY tarjoaa mielellään apua kaavojen laatimista varten. Yhdistyksellä on runsaasti ajantasaista tietoa Orimattilan kaupungin linnustosta ja hyvän yhteysverkoston ansiosta muistakin luontoarvoista.

Asikkalassa 25. päivänä syyskuuta 2025

Päijät-Hämeen lintutieteellisen yhdistys

Tapani Saimovaara
Puheenjohtaja